

Судова експертиза в умовах воєнного стану

Тетяна Заїкіна

завідувач відділу комп'ютерно-технічних та телекомунікаційних досліджень,
Науково-дослідний центр незалежних судових експертиз Міністерства юстиції України, м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3839-5859>, e-mail: zaikina.tv@ukr.net

Олександр Закс

головний судовий експерт, відділ комп'ютерно-технічних та телекомунікаційних досліджень,
Науково-дослідний центр незалежних судових експертиз Міністерства юстиції України, м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3820-1435>, e-mail: sayrman@ukr.net

Артем Костюк

головний судовий експерт, відділ комп'ютерно-технічних та телекомунікаційних досліджень,
Науково-дослідний центр незалежних судових експертиз Міністерства юстиції України, м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7406-8813>, e-mail: artamonkostuk@ukr.net

Досліджено проблеми судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану та визначено напрями її модернізації.

Ключові слова: *судова експертиза; воєнний стан; доказування; криміналістика.*

Forensic Examination under Martial Law

Tetiana Zaikina, Oleksandr Zaks, Artem Kostyuk

The problems of forensic examination under martial law are analyzed and the directions for its modernization are determined.

Keywords: *forensic examination; martial law; evidence; criminalistics.*

Запровадження воєнного стану в Україні через збройну агресію російської федерації суттєво вплинуло на практику здійснення судово-експертної діяльності. У таких умовах судова експертиза є одним з провідних інструментів доказування у кримінальних провадженнях, пов'язаних з воєнними злочинами й іншими правопорушеннями, учиненими в умовах війни. Водночас на практиці виникає низка проблем, що свідчать про невідповідність окремих елементів традиційної моделі експертного забезпечення сучасним умовам.

Практика проведення судових експертиз засвідчує, що можливість виконання повноцінного експертного дослідження безпосередньо залежить від доступності об'єктів дослідження, а також від якості й повноти матеріалів, наданих експертові. В умовах воєнного стану ці умови часто складно забезпечити. Зокрема, обмежений доступ до місць подій, що знаходяться в зоні бойових дій або на тимчасово окупованих територіях, ускладнює своєчасне отримання об'єктів дослідження. У деяких випадках експертові надають матеріали, які є неповними або пошкодженими, що обмежує можливості про-

ведення дослідження та впливає на обсяг і характер висновку експерта [1].

Особливу проблему становить дотримання ланцюга збереження доказів (англ. *chain of custody*). У практичній діяльності забезпечення безперервності фіксації руху об'єктів дослідження в умовах війни часто є ускладненим. Це може впливати на подальше користування такими матеріалами в процесі доказування, а також створює додаткові труднощі під час проведення експертного дослідження [2].

Практика експертної діяльності свідчить, що якість і повнота вихідних даних, наданих експертові для дослідження, є визначальними для проведення повноцінного експертного дослідження. Якщо надані матеріали є неповними або містять недоліки, то це обмежує можливості дослідження та може зумовлювати необхідність формулювання висновку з відповідними застереженнями щодо обсягу й результатів дослідження [1].

У сучасних умовах спостерігається розширення користування альтернативними джерелами інформації, зокрема цифровими даними. У практиці документування

правопорушень, пов'язаних з воєнними діями, послуговуються матеріалами з відкритих джерел, відеозаписами, супутниковими знімками й іншими цифровими даними як інформаційною базою для подальшої процесуальної фіксації та експертного аналізу. У практиці Міжнародного кримінального суду такими матеріалами можуть послуговуватися за умови їх належної перевірки та процесуальної оцінки [3].

В умовах воєнного стану особливого значення для експертної діяльності набувають цифрові технології. Застосування супутникових знімків, безпілотних літальних апаратів і методів цифрової криміналістики дає змогу частково компенсувати обмеження доступу до місць подій. Значного поширення набувають OSINT-технології, якими послуговуються для отримання та аналізу інформації з відкритих джерел. Водночас відсутність уніфікованих підходів до перевірки достовірності таких даних ускладнює користування ними в експертній практиці.

Чинне законодавство України не враховує повною мірою специфіку здійснення судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану. Зокрема, відсутні спеціальні процедури проведення експертних досліджень у ситуаціях обмеженого доступу до об'єктів дослідження. Це зумовлює необхідність удосконалення нормативно-правового регулювання, зокрема Закону України «Про судову експертизу» [4] та кримінального процесуального законодавства [2].

Практика також підтверджує важливість міжнародної співпраці у сфері документування воєнних злочинів. Користування міжнародними стандартами, а також взаємодія з іноземними експертами сприяють підвищенню якості експертних досліджень і забез-

печенню їх відповідності вимогам міжнародного права [3].

Діяльність судових експертів в умовах воєнного стану супроводжується значним психологічним навантаженням, що пов'язано з характером досліджуваних матеріалів. У таких умовах особливого значення набуває дотримання принципів об'єктивності, незалежності й неупередженості.

Практика проведення судових експертиз в умовах воєнного стану свідчить про необхідність адаптації підходів до дослідження (зокрема, урахування обмеженого доступу до об'єктів і користування цифровими й відкритими джерелами інформації).

Отже, судова експертиза в умовах воєнного стану трансформується, що потребує комплексного підходу, який має містити вдосконалення нормативно-правового регулювання, упровадження нових технологій і розвиток міжнародної взаємодії.

Перелік джерел посилання

1. Шепітько В. Ю., Журавель В. А., Коновалова В. О. та ін. Криміналістика : підручник. У 2 т. Т. 1 / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків, 2019. 456 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 15.04.2026).
3. Rome Statute of the International Criminal Court. Rome. 17 July 1998. International Criminal Court, 2021. 89 p. / International Criminal Court : web. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-05/Rome-Statute-eng.pdf> (дата звернення: 15.04.2026).
4. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 15.04.2026).